

simplificada de *fletxasts.

S'explica pensant que un cat. *fletxats* o *afletxats* era pronúncia difícil d'imitar per la marineria castellana, que alguns adaptaren bé o malament com *aflechbate*, *aflechbade* o *flechbate*; però d'altres, més rudes, deuriem 3 alterar en *-aste* la nostra terminació *-ats*, que s'esforçaven a estergir amb llavis maldestres: una cosa semblant passà en *guindaste* < *guindast*; és sabut que a Madrid hi ha un cognom *Prast*, pronúncia bàrbara del nostre *Prats* per part de famílies amadrilenyades, els 10 membres de les quals conserven memòria de llur noble procedència catalana.

La base semàntica d'aquesta denominació podem considerar que fou la comparació amb una fletxa, sigui perquè es mirés l'obenc com una cosa que s'enlaira a 15 manera de fletxa, sigui equiparant directament a una fletxa cada un o una part de cada un dels «flechastes»; altrament no és estrany que el mot estigui documentat tan imperfectament en la nostra llengua i en data molt més tardana que en castellà, puix que a penes tenim 20 documentació nàutica catalana després del període medieval, i la castellana ha estat grassament explotada pels americanistes, etc.; tanmateix, en un document barceloní de 1620, sembla que apareix *fletxa* aplicat a aquesta cosa (notem l'apariament amb *garita*, en evident relació amb la popa o amb la gàbia de mitjana, cf. DCEC II, 683a36, 680b25, i DECH, s. v. *veleta*): «sobre dita popa las cosas convenientes, com són la pertigeteta y la *fletxa*, garitas ---» (Bofarull, *Ant. Marina Catalana*; p. 112). Més detalls en DCEC (FLE- 30 CHASTE).

Afletxar [S. xv, *Jacob Xalabin*]. *Fletxer* [DT0. 1647, i cogn. *Fletxer*, *DAG.*]; *fletxeria* [Lab. 1839].

1 Així figura en el ms. C, datat de 1392, i així ho acceptà com a llició més autèntica la gran autoritat de Nicolau d'Olwer, en la seva edició parcial dels NCL. VII, 59.1. Les edicions anteriors, de Lanz i de Bofarull (cap. 205, p. 391), porten «--- no ferissen les *flechtes* ---» i la de Coll. Pop. Barcino grafia *fletxes* (VI, 32.23) tot reconeixent, però (IX, 32), 40 que el ms. C, més antic i més autoritzat, porta *fleques* (l'ed. Soldevila, 851b31, com quasi sempre segueix sense retocs les grafies i formes d'aquella); Lanz es basava en la tardana ed. de València, de 1552; Casacuberta té en compte, de més a més, almenys de vegades, dos altres mss., i almenys en la grafia, modernitza sistemàticament, sense detallar, quan s'aparta de Nicolau, si es basa o no en mss. ni en quin. També hem de pensar que ni que la grafia *flechtes* consti en algun dels mss., no és inequívoca, 50 puix que *-ches* pot valer en el S. XIV fònicament com a *-kes*; observació, altrament, que potser és també aplicable a Vidal de Besalú i a d'altres passatges trobadorescos adduïts per Rayn. En tot cas el principi filològic de la «lectio difficilior» indueix a donar la raó a l'ed. de Nicolau. — 2 Sens dubte la grafia *fleca* manca en el PSW, Rayn. i en altres fonts lexicals al meu abast; però degué trobar-la Levy en un dels seus despullaments d'última hora, que han restat inèdits. — 3 Jud, però, a penes parla del fran- 60

cès *flèche*, i es refereix quasi únicament als mots occidentals i alt-italians que després esmento, de significat ben diferent. — 4 Altres formes dialectals que recull M-Lübke no existeixen en realitat (Bollelli, *It. Dial.* XVIII, 74, ens avisa, de més a més, «non mi risulta che la voce esistia nel bolognese»). Meyer-Lübke s'oposa a l'etimologia cèltica perquè aqueixes formes amb *i* suposarien una base amb *i*. Potser una dificultat més gran està en el fet que el b-engad. *vis-cha* i el frl. *visçhe* semblen relacionar-se amb aquestes formes, amb tot i suposar una base: VISCA, de la qual l'altre tipus podria ser un diminutiu VISCUOLA. Ara bé, encara que avui *vis-cha* és 'vareta' en general, segons Pallioppi hauria significat primitivament 'vareta per agafar moixons amb vesc'; i, en efecte, el frl. *visçhade* és «fuscelletto impaniato che si adatta sui vergelli per prendere gli uccelletti». ¿No hauria pogut produir-se el mateix trànsit semàntic en el tipus VISC(U)LA, amb el pas de 'vareta per a moixons' a 'branqueta, vareta' en general, i ulteriorment 'fuet'? En definitiva, llavors, tot es podria reduir al ll. VISCUM 'vesc': un dels dos tipus correspondria a l'it. *visco* i l'altre a *vischio*, venec. *vischio*. Altrament formes amb *cola* afegit es troben també en els noms dialectals de la fletxa, i fins en algun dialecte important, i no pas recent, com el napolità de G. Basile: «cierto tentillo paggio de corte tiraje na *vrecciolla*, cosi a pilo, che, cogliuto l'agliaro, ne fece frecole» (*Lo Cunto de li Cunti*, ed. 1891, p. 8); on, però, no es deu haver de donar importància a la *v-* inicial, potser merament deguda a fets de fonètica sintàctica (com els tant descabdellats en sard); i tot plegat pot ser coincidència purament casual. — 5 Ja he donat les dades cabdals d'aquest en l'article FLECHA. En la nota 6 del DCEC (FLECHA) se'n pot veure alguna altra; entre ells: el *TdF* dona *fleco* per al 'gavell ---' en el felibre Lafare-Alais que era del Gard, i *flecado* en Langlade, que era de l'Erau; mentre que *flesco* i *flisco* solament em consten per a punts de l'Avairon (Vayssier els hi cita en segon lloc), no sabem quins. Ara bé, el grup *-sca* es conserva avui intacte en tot l'àmbit dels depts. Gard, Erau i Tarn, en els quals hi ha *fleco*, i a tot o quasi tot l'Avairon, però aquest ja es troba al caire de la isoglossa de la pèrdua de *-s-*. Per tant no és possible d'atribuir la forma *fleco* a una alteració de fonètica normal de *flesco*, sinó que, al contrari, deu ser aquesta la que pot resultar d'aquella per una ultracorreció de zona fronterera. — 6 Hi ha en català només una forma amb *-sc-*, que podria relacionar-se indirectament amb el mot cèltic: *flesca* f.: «en los forns de vidre canó de ferro com lo de una escopeta, ab que 's trau lo vidre del forn y se posa sobre lo marmol o llosa de ferro per a formar les pesses, *puntel*, *caña*, *soplete*», Lab. 1839 --- (igual en el *Cast.-Cat.* del mateix Lab., s. v. *puntel*, recollit per *AlcM* però no per *DAG.*, *DFA.* ni *BDC* XXI). Pot ser manllevat d'una d'aquelles formes alt-italianes (o bé de les gallo-romàniques, amb *-s-* ultracorreció). — 7 *Flêke*, *flicke* 'fletxa llar-